

קטרינה סטפק

יתרונות החינוך הביודינמי

בניו המפשייר פועל יותר משבעים שנים בית ספר תיכון שמכשיר את תלמידיו לעבודת אדמה בשיטה הביודינמית. עבודה זו פועלת על נפשם של התלמידים לא פחות מאשר על האדמה עצמה

האישיים של אמט נתכלו, אך בית הספר החדש והחפצים של הסטודנטים לא נפגעו כלל. אפשר ובמאורע זה היה מסר מעניין: שזהו באמת מקום לתלמידים.

כיצד השפיעה התכנית החקלאית על התלמידים?

לתלמידים שעשו את התכנית לפני ארבע שנים, כשעלינו יחד על הקרקע והקמנו את החממות, יש תחושה של הצלחה ושלמות. התלמידים שהגיעו אחריהם לרוב אינם יכולים לשער בדמיונם שהגן לא תמיד היה כאן, ולכן איתם זה אחרת. הם מתחזקים ומטפחים משהו שהוא אינו עבורם אלא למען העתיד, וזהו דבר שקשה מאוד למתבגרים לתפוס. כאשר זה קורה, זה הופך להרבה יותר מאשר רק דאגה לגזר או לסלק. אנו עוסקים במיקרוביולוגיה של הקרקע, בניהול משאבים ובחלוקה שווה והוגנת של משאבים. ואלו

אשר רכשה את הזכויות לתכנית שימור הטבע בשטח זה. האדמה המוגנת נמצאת כיום בשימוש בית הספר והיא מושכרת לחוות טמפל ווילטון בכדי לתמוך בצורך שלה בשטחי מרעה ובמספוא. במרכז פעילות זו עומד בראד מילר, חקלאי ביודינמי שהפך למורה בתיכון 'היי מווינג'. מילר פיתח תכנית חקלאית ייחודית שמפעילה תלמידים במגוון העבודות הקשורות לשמירה וטיפול באדמה.

חממה בחלקה ביודינמית. בית הספר "היי מווינג"

הדברים שמדאיגים אותם הרבה יותר.

אני חשה שיש בתכנית שלך משהו שהוא מעבר לשיעור רגיל; מעין "שיחה" עם הקרקע ועם האדמה, שבהמשך מדרבנת את התלמידים להעמיק את הלמידה.

עמיתי ואני חקרנו ודנו איך זה שאוניברסיטאות ותכניות חקלאות אלטרנטיביות מלמדות את המכניקה

ספר לנו מעט על תיכון "היי מווינג" מילר: גברת בולה אמט הקימה את בית הספר לפני 73 שנים. היא בחרה את המקום הזה, שבמקור היה בית חוות הקיץ שלה, במטרה לספק לצעירים משהו חשוב שהם צריכים: אוויר צח, עצים ואבני גרניט. בשריפה שהתחוללה כאן בשנת 1970 נשרפו רוב המבנים הישנים של בית הספר. כל החפצים

בשנתיים האחרונות חווה העשייה הביודינמית בישראל עדנה: מרכז "אדמה חיה" פתח לאחרונה תכנית הכשרה שלישית בחקלאות ביודינמית, וזאת לצד מסגרות נוספות הפועלות בתחום במקביל – הביודינמיקה תופסת את תשומת לבם של חקלאים ואנשי חינוך. בכדי לצייר תמונת עתיד המראה לאן השילוב בין חקלאות לחינוך יכול לקחת אותנו, אביא כאן תרגום של ריאיון שפורסם לראשונה בעלון המידע של הקרן החברתית-כלכלית על שם רודולף שטיינר בארה"ב (RSF Social Finance).

***

אבוט היל שבווילטון, ניו המפשייר, הוא מקום מושבם של תיכון ופנימיית ולדורף "היי מווינג" (High Mowing school) ושל החווה הקהילתית טמפל ווילטון (Temple-Wilton Community Farm), אחת מהוות הביודינמיות הראשונות

בארה"ב הפועלות בתמיכת הקהילה (מודל הקרוי CSA, ראו הרחבה במאמרי שבגיליון מספר 41). בסמוך שוכנת גם קרן האדמות יגדרסיל (Yggdrasil Land foundation), אשר פועלת לשמר אדמות עבור חקלאות ביודינמית. קירבה זו יצרה פרויקט ייחודי של שיתוף פעולה בין 'היי מווינג', שקנה אדמות חקלאיות וסיפח אותן לקמפוס שלו, לבין קרן יגדרסיל,

תחושת הזמן של המתבגר באופן עדין, אך עמוק מאד.

בני עשרה יודעים בנטייתם להתבוננות פנימית. האם תכנית החקלאות מכוונת להוציא אותם החוצה ממצב זה?
אנחנו לא רוצים לקחת את זה מהם, הואיל וזהו הזמן שלהם להיות בהתבוננות פנימית. אחד ממוריי אמר לי פעם שהכי חשוב שהצעירים יראו שאני דואג לגן באופן עמוק כמורה. גם אם לא יזכרו את השיעורים, הם יזכרו אותי ואת האופן שבו אני נוהג באדמה, בצמחים ואפילו בכלים.

נדיר שבני עשרה, אנשים צעירים – וכנראה שגם מבוגרים – מצליחים לשים לב ולזהות את צרכי האדמה הללו. ברגע שאנו יודעים שמישהו זקוק לתשומת הלב שלנו – חיינו מקבלים משנה תוקף

בכלים?

זה כנראה היה השיעור החשוב ביותר: האם אני מרים את כלי העבודה ומחזיר אותו למקומו, למרות שרטוב, אנחנו עייפים והפעמון צלצל לסיום השיעור. האם אנחנו מסיימים את מה שהתחלנו או פשוט קמים והולכים? אני מפנה את תשומת לבם של התלמידים לכך שכאשר אתה עוזב את השטח החקלאי, אתה עוזב גם את התרנגולות, החזירים והצמחים שעדיין זקוקים לעזרתך. אתה לא יכול פשוט לקום וללכת. נדיר שבני עשרה, אנשים צעירים – וכנראה שגם מבוגרים – מצליחים לשים לב ולזהות את הצרכים הללו. ברגע שאנו יודעים שמישהו זקוק לתשומת הלב שלנו – חיינו מקבלים משנה תוקף. ואז זו לא סתם מגרפה, אלא המגרפה שלנו, המגרפה של תלמידי השנה הבאה. היא לא לשימוש חד-פעמי.

חמורה בשנה הבאה? הניסיון שלי כיום רומז לי שאלה דברים שבאים והולכים. הדבר נכון גם לעבודה עם התכשירים הביודינמיים: ההתמקדות היא פחות ביישום של החומרים הפיסיים, ויותר בתהליך ההכנה, בחשיבה אודותיהם, ובהתכוונות להיות במקום הנכון בזמן הפיזור שלהם – אלו הם רגעים שקטים שבהם אתה יוצא מהעשייה ומתחיל להיות נוכח בגן.

מה השתנה בגן מאז המעבר לביודינמיקה?

כיום הגן הוא מקום חי. קיימים מינים רבים שנמצאים באיזון האחד עם השני. אין כאן ריבוי יתר של מחלות, ואין עומס של מזיקים או של אכילת גידולים במידה שפוגעת בגן. הדברים בשליטה. מגוון הציפורים בעלייה. חיי החרקים בריאים. זאת לא שממה, יש כאן טבע פראי. בשטח הזה היו לנו דובים, תנים, זאבים, ינשופים, שועלים, סמורים, חזירי בר, קוגר אחד, תרנגולי הודו בר, צבאים ומגוון גדול של פרוקי רגליים וחרקים. אנו מתבוננים בחיים המיקרוביאליים שמתחת לקרקע, והילדים מתחילים להבין שהאדמה חיה. לפני כן אחד הדברים השכיחים שהם אמרו היה "זה עפר, ופשוט שמים זרע בעפר וזה יצמח." גם המחשבות והחלומות שלהם מתפתחים באופן דומה: לא כל זרע צומח. צריך לטפח ולתחזק אותם בכדי שיצמחו וייתנו פרי.

כיצד השיעורים האלו מיתרגמים לשיחות עם התלמידים?

יש פחות שיחות ויותר תצפיות אודות הדברים שהתלמידים חווים בגן. יש לי תלמידים שלעולם לא ירצו לגנן או לעבוד בחקלאות – ועדיין הגן מעניק להם מקום משלהם. הם מבינים עכשיו שעליהם לדאוג למשהו, ושהדברים הם מחזוריים. אני סבור שזה משפיע על

של החקלאות, אך מעטים מאוד מלמדים את קשרי הלב שצריכים להיות מופנים לאדמה. אלה הם השיח והשפה שאני יוצר עם תלמידי כיתות י', י"א ובייחוד י"ב. ככל שהם מתבגרים אנחנו מתקדמים: משתילה ישירה, זריעה, ניהול קומפוסט והאלכימיה שלהם, אל השיח סביב השאלה איך אנחנו יודעים שהפרקטיקה נכונה. איך אני יכול להעריך מהו הטיפול הנכון ביותר למקום הספציפי הזה? איך אוכל לדעת בתקופת חיי אם החלטותי היו נכונות? הדבר הופך למטאפורה עבור התלמידים הללו – כיצד הם עצמם יצליחו לגדל שורשים ולהתקדם בחייהם.

מעבר לקשר לפילוסופיה של רודולף שטיינר, מדוע ההיבט הביודינמי חשוב לתכנית החקלאות?

חשוב להכיר את המדע ואת הבסיס של גידול מזון. אבל אם אדם אינו עושה מדיטציה ועובר דרך של התפתחות עצמית, הוא יחטיא את התהליכים העדינים של החקלאות, של מזג האוויר ושל התפתחות הטבע. זו איננה התפתחות לינארית. כאשר הייתי חקלאי, לפני 17 שנה, נהגתי לומר "אני גידלתי את זה", ואם היה מכשול בדרך אמרתי "אני הסרתי אותו". זאת הייתה דרך מאוד אינדיבידואלית. ככל שנחשפתי לאנשים שעובדים בחקלאות ביודינמית במשך עשר, עשרים ושלושים שנה התחלתי לשמוע דברים כמו "אני לא יודע למה זה ככה, אבל נחכה ונראה". זאת גישה הפוכה לגמרי.

בעבודה עם ילדים, במקום לומר "אני המומחה" אני אומר עכשיו "גם אני לומד". כאשר אנחנו מתבוננים במקרה מסוים מקרוב, אנחנו רואים לעתים משהו באור אחר לגמרי. ייתכן שמזיק לא יהווה בעיה רק בגלל שהוא אכל ארבעה צמחים. הרי עדיין יש לנו שש-מאות צמחים... אולי נחכה? האם זאת עלולה להוות בעיה